

Parempaa vaikuttavuutta, koordinoitumpaa hallintoa – kansallinen rakennerahasto-ohjelma 2021-2027

- Suomen kilpailukyky ja osaaminen tarvitsevat erityisiä panostuksia jatkuvaan oppimiseen, innovaatioihin ja kokeiluihin.
- Hankehallintoa tulee keventää ja eri viranomaisten menettelyitä yhtenäistää.
- Nykyiset kustannuskertoimet eivät riitä kattamaan hanketoiminnasta aiheutuvia kuluja.
- Ammattikorkeakoulut ovat keskeisiä toimijoita rakennerahasto-ohjelmassa, ja ne tulee tunnistaa ohjelmassa toimijoina ja edunsaajina.

VAIKUTTAVUUTTA PARANNETTAVA

Koulutus, työllistyminen, sosiaalinen osallisuus, älykäs kasvu, vähähiilinen talous ja ilmastonmuutoksen torjunta korostuvat Euroopan unionin rakennerahasto-ohjelmassa vuosina 2021–2027. Kattoteemojen alla Euroopan aluekehitysrahastosta (EAKR) ja Euroopan sosiaalirahasto plussasta (ESR+) rahoitettavilla toimilla tuetaan alueellista kehitystä ja osaamisen vahvistamista.

Rakennerahastorahoituksen vaikuttavuutta parannetaan kohdentamalla rahoitusta yhteiskuntaa laajasti hyödyttäviin teemoihin ja vahvistamalla rakennerahasto-ohjelman kokonaisuuden koordinoitua tulevalle ohjelmakaudelle. Vaikuttavuudelle tarvitaan mittarit ja vaikuttavuusarviointia on edellytettävä jo rahoitusta haettaessa.

Vaikuttavuutta edistetään varmistamalla synergiaedut rakennerahasto-ohjelman ja EU:n muiden rahoitusohjelmien välillä. Muista ohjelmista tulee huomioida erityisesti tutkimuksen ja innovaatioiden tuleva puiteohjelma Horisontti Eurooppa, EU:n koulutuksen, nuorison ja urheilun ohjelma Erasmus+ sekä Euroopan yhteiskuntien ja talouksien digitalisaatiota tukemaan suunniteltu Digitaalinen Eurooppa.

OSAAMISTA JA UUDISTUMISTA YKSILÖILLE JA YRITYKSILLE

Kansallisella rakennerahasto-ohjelmalla tulee tukea kilpailukykyä ja työllisyyden edellyttämää jatkuvaa oppimista ja osaamisen päivittämistä. Tarve näille kasvaa työn murroksen myötä. Lisäksi kansallisella ohjelmalla on tärkeää ehkäistä syrjäytymistä ja tukea osallisuutta. Näitä tavoitteita edistetään vahvistamalla erityisesti nuorten, maahanmuuttajien ja muiden erityistä tukea tarvitsevien ryhmien koulutusta ja ohjausta.

ESR+ -ohjelman kohdentuessa vahvasti yksilöiden osallisuuteen sekä osaamiseen, on samalla huolehdittava yritysten ja työorganisaatioiden muutoskyvystä, osaamisesta ja innovaatiovalmiuksista, joita nopeat yhteiskunnalliset muutokset sekä kilpailukyky edellyttävät. Työllisyyden kannalta on tärkeää, että perinteistenkin toimialojen pk-sektori uudistuu ja niille syntyy uutta yritystoimintaa. Itä- ja Pohjois-Suomen erityisasema tulee huomioida ohjelmavalmistelussa.

INNOVAATIOKESKITTymiÄ VAHVISTETTAVA

Kansallisesti on tärkeää tukea teknologisen osaamisen hyödyntämistä älykkääseen erikoistumiseen, vähähiilisyyteen, kilpailukykyyn, uusien työpaikkojen luomiseen, yrittäjyyteen ja innovaatiotoimintaan liittyen.

Tutkimus-, osaamis- ja innovaatiokeskittymien toimintaedellytyksiä tulee edelleen vahvistaa. Erityisesti soveltavalle tutkimukselle tärkeiden tutkimus- ja kehittämissympäristöjen sekä tutkimusinfrastruktuurin lisäämistä ja päivittämistä on tuettava. Kansallisessa rakennerahasto-ohjelmassa on oltava myös tilaa uusien innovatiivisten avausten ja kokeilujen tekemiseen.

HANKEHALLINTOA KEVENNETTÄVÄ JA KANSALLISTA KOORDINAATIOTA KEHITETTÄVÄ

Komission suunnittelema hallinnon keventäminen ja yksinkertaistaminen on kannatettavaa. Hanketoinnin kansallista koordinaatiota on kehitettävä eri viranomaistahojen toimintatapoja ja sääntötilintoja yhdenmukaistamalla. Koordinaatio on myös ulotettava työttömyysturvan soveltamiseen. Komission tekemän koulutusohjelmahinnoittelun tulee heijastaa toiminnan todellisia kuluja.

Rahoituksen myöntämisen ja maksatuksen käytäntöjen yhtenäistäminen kansallisesti kohtelisi hakijoita tasapuolisesti rahoittajaviranomaisesta riippumatta. Samalla rahoittajan vastuu on määritettävä selkeästi. Rahoittajan vastuun puuttuminen on hanketoimijalle ongelmallista. Mikäli rahoittajatahon edustaja ohjeistaa hanketoimijaa toimimaan virheellisesti, on vastuu ongelmatilanteesta tästä riippumatta rahoituksen hakijalla – esimerkiksi yksittäisellä ammattikorkeakoululla.

Kuluvalla ohjelmakaudella käytössä olevat kustannuskertoimet eivät kata hanketoinnista syntyviä yleiskustannuksia. Rakennerahasto-ohjelmassa tulee siirtyä soveltamaan henkilösivukuluerrointa (HSK) ja yleiskustannuserrointa (YK). Tämän ohella Suomessa tulisi jatkaa siirtymistä käytäntöön, jossa rakennerahasto-ohjelmasta myönnettävä rahoitus ei olisi de minimis -tuen alaista yrityksille. Tulkintaa yritysten saamasta hyödyistä ja tämän luvallisuudesta on tärkeää selkiyttää.

Hankkeiden tehokkuutta tuetaan siirtymällä tuntiperustaisesta rahoituksesta tulosperustaisuuteen. Henkilöstökuluihin tulee hyväksyä kaikki hanketoiminnasta aiheutuvat kulut, kuten esimerkiksi hanketaloushallinto (ml. kirjanpito ja tilintarkastus), hankeviestintä ja hankejohtaminen. Matkakuluja tulisi voida osoittaa välittömiin kustannuksiin koska hanketoiminnasta aiheutuu väistämättä matkakustannuksia yhteistyön ja toiminnan tulosten levittämisen osalta.

Korkeakoulutetuille työttömille järjestettävät työpajat ja valmennukset on tärkeää tunnistaa aktiivisuuden osoittamiseksi työnhaussa, sillä tämä tukee pajoihin ja valmennuksiin osallistumista. Toimien vaikuttavuutta tuetaan varmistamalla tiedonkulku sekä tulkintojen samansisältöisyys eri viranomais- tahojen välillä.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten (ELY) soveltamia käytäntöjä tulee yhdenmukaistaa siten, että ne tukevat kiinteän, vuosityöaikaan perustuvan tuntihinnan soveltamista hankkeissa. Osassa ELY-keskuksista voidaan hankkeissa soveltaa opettajien vuosityöajan perusteella laskettavaa kiinteää tuntihintaa, mikä sopii komissiolle. Jotkut ELY-keskukset eivät hyväksy kiinteän tuntihinnan soveltamista, vaan vaativat määrittämään opettajalle kuukausittaisen tuntihinnan kulloisenkin kuukauden työtuntien määrän perusteella. Opettajan työssä kuukausikohtaiset työtuntimäärät vaihtelevat merkittävästi. Työajan kuukausittainen vaihtelu ei vaikuta palkkaan ja tunnit tasoittuvat pidemmällä ajalla vastaamaan vuosityöaika, joka on työehtosopimuksen mukaan 1 624 tuntia.

Ohjelmakaudella 2014–2021 käytössä oleva ESR -henkilötietojen keruu, tallentaminen ja lomakkeiden turvallisuusluokituksen mukainen säilyttäminen tulee ratkaista uudella ohjelmakaudella GDPR:n mukaisesti.

AMMATTIKORKEAKOULUT VAHVOJA RAKENNERAHASTOTOIMIJOITA

Ohjelmakaudella 2014–2020 ammattikorkeakoulut ovat olleet mukana yli 1 100 rakennerahastorahoitusta saaneissa hankkeissa. Tämä vastaa noin viidesosaa Suomessa toteutetuista hankkeista. Hankkeet ovat sijoittuneet Suomen rakennerahasto-ohjelman eri toimintalinjoille eri puolille maata ja myös kansainväliseen yhteistyöhön.

Ammattikorkeakoulut ovat alueellisia koulutus-, innovaatio- ja kehittämisorganisaatioita. Ne tuntevat toiminta-alueidensa tarpeet ja toimijat. Ammattikorkeakoulujen soveltavalla tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotyöllä tuetaan tiedon ja osaamisen tuottamista sekä yritysten uudistumista ja kilpailukyvyyn vahvistamista. Kyvykyys pitkäjänteiseen ja konkreettiseen kehittämiseen linkittää ammattikorkeakoulut erilaisiin kumppaneihin alueellisella, kansallisella ja kansainvälisellä tasolla. Yhteistyö yritysten, elinkeinoelämän, yliopistojen ja tutkimuslaitosten sekä maakuntien, kuntien, kolmannen sektorin ja yksilöiden kanssa tekee toiminnasta vaikuttavaa. Suomalaiset yritykset voivat lisätä kansainvälistä osaamistaan ja liiketoimintaansa ammattikorkeakoulujen kansainvälisten kumppanuuksien avulla.

Työelämään linkittyneinä toimijoina ammattikorkeakouluilla on valmiudet vastata osaamisen päivittämisen haasteisiin ja niillä on vahvoja näyttöjä myös esimerkiksi maahanmuuttajataustaisten henkilöiden koulutuspolun sekä työelämään siirtymisen sujuvoittamisesta. Tämän tyyppisillä toimilla tuetaan tehokkaasti maahanmuuttajien kotoutumista ja integroitumista yhteiskuntaan.

TAPIO VARMOLA, puheenjohtaja, rehtori
Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry

PETRI LEMPINEN, toiminnanjohtaja,
Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry